

ХОЛАНДЕЦЪТ ЯКОБУС КОЛИР – ПОСРЕДНИК МЕЖДУ КАЙЗЕРА И СУЛТАНА

Raymond Detrez

Държавният архив в Хага притежава стотици калиграфически украсени берати и фермани, издадени от Високата порта на дипломатическите представители на Холандия или "Републиката на обединените Нидерланди", накратко "Републиката", както страната официално се нарича между 1588 и 1795. Тези ценни документи са били показвани многократно на престижни изложби, покровителствани от правителствата на Холандия и Турция. (Sen 2012). Били са и в основа на многобройни задълбочени изследвания на дълготрайните търговски и дипломатически връзки между Холандската република и Османската империя. (De Groot 1978; Troost 2012)

Тези връзки започват да се развиват през XVI в., и, както е случаят с връзките на Османската империя с други западни страни, в голяма степен зависят от политическата обстановка. През 1535 г. Високата порта издава *ахднаме* – или, както се нарича на Запад *capitulations* (капитулации) на Франция, традиционния враг на Хабсбургите, които непрекъснато воюват с Османската империя.¹ През 1579 г. Портата връчва и *ахднаме* на Холандия и на Англия, две протестантски страни, врагове на католическите Хабсбурги и Мадрид и във Виена. В началото на Осемдесетгодишната война (1568-1648) между Холандия и Испания, Вилхелм Орански "Мълчаливия", водачът на протестантските въстаници, се опитва да убеди султан Сюлейман I да предостави финансова и военна помощ, но той отказва поради войната на Османската империя с Русия през 1568-1570 г. Около 1580 г. обаче великият везир Мехмед Соколович сам предлага османска подкрепа за холандската кауза. От благодарност въстаниците украсяват флагите на корабите си с турски полумесеци и издават медали с – вероятно повече предизвикателен спрямо испанците, отколкото искрен – лозунг *Liever Turks dan paaps* ("По-добре турски, отколкото папски"). Близо до градчето Слюйс (Sluis) на самата граница с останалите испански Нидерланди (сегашна Белгия) се основава селцето *Turkeye* (Турция), което просъществува до сега. Благодарение на общите врагове, политическите и комерсиалните връзки между малката република и голямата империя стават все по-тесни.

¹ Думата "капитулации" няма нищо общо с "капитулиране" в резултат на война, но произлиза от латинската дума *capitulum*, "клауза в договор".

Дипломатическо представителство

Присъствието в Истанбул, Измир и други османски градове на многобройни ангажирани в т. н. левантийска търговия холандци създава необходимостта от дипломатически представителства. Тя е свързана с юридическото положение на чужденци в Османската империята. По принцип, юридическото положение на всеки поданик на султана се определя от религиозната му принадлежност. Мюсюлмани, християни (православни и арменски) и евреи образуват милети — в голяма степен автономни религиозни общности, чиито лидери юридически представят своята общност пред султана и сами отговарят за правораздаването сред своето стадо. Католически и протестантски милети формално не съществуват; те възникват чак през XIX в., в съвсем други юридически условия, създадени от *Танзимата*. Вместо етнарха или *millet başı* в системата на милетите, за правораздаването сред чужденците по принцип отговаря дипломатическият представител на страната, от която пребиваващият в Османската империя чужденец произхожда.

Няколко десетилетия за холандските търговци се застъпват чужди дипломати, най-често английски. Това било неудобно, тъй като холандските и английските търговци всъщност са конкуренти. Най-често срещаният проблем е освобождаването — срещу заплащането на откуп — на заробени от берберски пирати в западното Средиземноморие и продавани в Истанбул холандски моряци. През 1605 г. холандският военачалник Мауриц, синът на Велхелм Орански, освобождава 1.500 мюсюлмански гребци-роби от заплени испански галерии и ги праща в Османската империя без да иска откуп, като знак на добра воля и приятелство и с надеждата, че и холандските заложници вече ще бъдат освободени безвъзмездно. (De Groot 1978: 81)

През 1612 г., Републиката за първи път праща в Истанбул свой посланик, Корнелис Хага (Cornelis Haga, 1578-1654). Той е ерудиран човек, завършил право в Лайденския университет и опитен дипломат, който преди е служил в Стокхолм. Хага ще остане в османската столица до 1639 г. Той създава холандски консулства във всички важни търговски центрове в империята, където търгуват и холандци: Измир, Галиполи, Солун, Атина, Патрас, Алепо и други. С акредитирането на Хага като посланик на Холандия — с великолепен берат, носещ туграта („подписа“) на султан Ахмед I — Високата порта всъщност като първа чужда страна признава Републиката на обединените Нидерланди като самостоятелна, независима държава, поради което и в историята на Холандия мисията на Корнелис Хага заема особено място.

Хага е посланик в Истанбул по време на Тридесетгодишната война (1618-1648). Османската империя не е пряко засегната от нея, но Хага въпреки това действа колкото може против Хабсбургската империя — общ враг на османците и холандците. С Вестфалския мирен договор от 1648 г. Републиката вече се признава като независима държава и от другите европейски сили, в резултат на което отношенията между Републиката и Хабсбургската империя стават по-релаксирани. Приближаваща развръзка на войната може би е и една от причините, че Републиката след оттеглянето на Хага през 1639 г. не назначава в Истанбул нов посланик. Със сигурност знаем само, че пестеливите холандци смятат, че поддръжката на посолството в Истанбул им излиза много скъпо. От 1638 до 1680 г. Република праща в османската столица т. н. ”резиденти” — чиновници, които защитават интересите на местна холандска общност пред Високата порта, без официално да имат ранг на посланик.

От 1668 г. такъв резидент е Юстинус Колир (Justinus Colyer, 1624-1682). Високата порта признава само истински” посланици, така че влиянието на Колир е ограничено. Той купува парче земя край централния булевард в Пера, сегашния Истиклял джадеси, и построява дървена резиденция с канцеларии и (протестантска) черква, станали известни, след като по-късно се заместят с каменна сграда, като *Palais de Hollande*, “Холандският дворец”. (Вж. Ноenkamp-Mazgon 2002) На това място днес още с намират холандското консулство и знаменитият Нидерландски научен институт в Истанбул. Чак през 1880 г. Колир успява и да обнови стария договор с османците, сключен от Хага през 1612 г., с нови изгодни за холандския бизнес провизии. А през 1682 г., той вече става пълномощен посланик.

Якобус Колир

Юстинус Колир има много деца, но нас ни интересува тук само синът му и наследникът като посланик Якобус (Jacobus). Той е роден през 1657 г. в Холандия и още като дете, на единайсет години, заминава с баща си за Истанбул. Там учи турски, гръцки, италиански и френски и, може би още по-важно, там отблизо се запознава с нравите и обичаите на турците — не само на обикновените хора на улицата, но и на дворяните, чиновниците и пълководците, с които баща му има работа. Тези познания ще се оказват изключително ценни за бъдещия дипломат. През 1682 г., няколко месеца преди да почине, баща му го прави секретар и счетоводител в посолството. През 1684 г., правителството на Републиката го назначава като резидент. Управителите в Хага май се

съмняват кой да бъде новият посланик, но Якобус ги убеждава с аргумента, че той разполага с нужните познания и умения, и че назначаването на неговата личност ще излезе по-евтино, отколкото да се назначи някой друг. През 1888 г, той става посланик на Републиката.

Най-важната задача на Якобус Колир като резидент и посланик е грижата за холандските икономически интереси в Османската империя. Множеството запазени писма от Якобус до правителството в Хага засягат такива теми. Но международните развития в Европа налагат той да се занимава и с ”голямата политика”. Не е изключено, че незабавната му ”промоция” от резидент до пълномощен посланик — с повишения престиж и съответно увеличеното влияние при Високата порта — е свързана именно с тези задачи.

Кои са тези международни развития? През 1684 г., веднага след победата, която е сложила край на обсадата на Виена от османците през 1683 г., се е образувала Свещената лига — военен съюз на Австрия, Полша, Венеция и Русия, насочен против Османската империя. Австрийският император Леополд иска преди всичко да изгони османците от Унгария. Кралството Унгария, към която принадлежи и Трансилвания, Хърватия и Словакия, е част от наследствените земи на австрийските Хабсбурги, но след битката при Мохач през 1526 г. им е останала само Словакия (т. н. Кралска Унгария). Унгария с голяма част на Хърватия влиза в състав на Османската империя, а Трансилвания се превръща в османска васална държава.

От Тридесетгодишната война Хабсбургската империя е излязла по-силна. Тя е натрупала огромен военен опит и разполага с най-модерни оръжия и с множество наемни войници, останали ”без работа”. Австрийската армия води изключително надареният пълководец (от френски произход) принц Евгений Савойски. Османската империя, предприела поход срещу Виена катастрофално е подценявала силите на противника си. Османската армия е принудена постепенно да се оттегля и да евакуира Унгария, но тя не е безпомощна и упорито се защитава в течение на десетилетие и половина, така че от Австрия продължават да се изискват тежаци на държавния бюджет военни усилия, .

Холандия би искала да види края на войната — но толкова за да бъдат спестени на нейния османски партньор по-нататъшни териториални загуби, а и не толкова от страх да не стане още по-могъща Хабсбургската империя — както вече видяхме, след Вестфалския договор нейната заплаха значително бе намалена —, но защото Републиката се опасява от експанзивната спрямо нея политика на Франция под Луи

XIV. Франция се стреми към съвпадането на северната ѝ и източна граница с реката Рейн, за която цел иска като начало да завладее Испанските Нидерланди, разположени между Франция и Холандия и служещи, в очите на Холандия, като удобен буфер между Франция и самата тя.² Обсадата на Виена на Луи служила за ”повод” да напада Испанските Нидерланди.

Колир се старае да намали френското влияние в Османската столица — една неблагоприятна задача, понеже Франция, макар че е подписала договор за неутралитет с Хабсбургската империя, си остава за Високата порта важен потенциален съюзник. За холандците е желателно Австрия да не воюва с Османската империя, за да може по-ефикасно да се противопоставя на Франция в очертаващата се вече война за наследството на испанските Хабсбурги, част от което са именно испанските Нидерланди. Не без значение е и обстоятелството, че войната пречи на търговията.

Най-настоятелно при Високата порта пледира за мирни преговори Вилем III, холандският щатхалтер (*stadhouder*, управител), който през 1688 г. след преврат в Лондон срещу про-френския крал Джеймс II става и крал Уилям III на Англия. И Англия се чувства заплашвана от Франция. Високата порта моли Англия и Холандия да посредничат между Истанбул и Виена, но не е готов да направи отстъпките, за които настояват съюзниците от Свещената лига. В едно писмо от януари 1697 г., Колир пише: ”С този народ [турския, Р. Д.] не можеш да се справиш докато не претърпи сериозно поражение.” (De Voer 2015: 12)

Султан Мустафа II най-сетне се съгласява на преговори чак след като неговата армия бива почти напълно унищожена в решителната битката край Зента на река Тиса на 17 септември 1697 г. На 22 юли 1698 в София се подписва съгласието да се водят преговори. (Spuler 1935: 57) В тези преговори, които започват на 13 ноември 1698 г. в девет часа сутринта и ще резултират на 26 януари 1699 г. в Карловишкия мирен договор, Якобус Колир играе важна роля като посредник.

”Конгресът” в Карловци – *dramatis personae*

Преговорите се водят в околностите на полуразрушеното през войната градче Сремски Карловци – на немски Karlowitz (Карловиц) в Славония. (За подробен анализ на преговорите, виж Abou-El-Haj 1967; Popovic 1893: 36-71; Setton 1991: 405-426; Shaw

² Испанските Нидерланди през 1715 г. ще преминат в ръцете на австрийските Хабсбурги и ще продължават да изпълняват тази функция, докато през 1795 г. Наполеон ги анексира.

1997: 217-224; Spuler 1935: 56-65) Подборът на мястото не е случаен. Карловци се намира между крепостите Калемегдан в Белград, все още в османски ръце, и Петроварадин, срещу Нови Сад на другия бряг на Дунав, австрийско завоевание, тоест на “неутрална” почва. В ”конгреса”, както го наричат съвременници, участват за османската страна Рами Мехмед паша и Александрос Маврокордатос Скарлати. Рами Мехмед е *reis ül-küttab* или шефът на канцеларията на великия везир, на практика изпълнявайки функциите на вице-министър на външните работи. В свободното си време пише стихове. Той бил ерудиран, интелигентен, но малко високомерен и понякога ”див” човек.

Фанариотинът Александрос Маврокодатос е велик драгоман (преводач) при Високата порта, помощник и съветник на великия везир. Той има блестящо италианско и немско възпитание, на професионално ниво се занимава с медицина, история и философия, но — както повечето фанариоти — бил алчен и амбициозен. Той няколко години е пребивавал в Виена и е запознат с обичаите и ”триковете” на западната дипломация.

За австрийската страна участва човек със звучно, типично за хабсбургската аристокрация име: Леополд граф на Шлик в Басано и Вайскирхен (Leopold Graf von Schlick zu Bassano und Weißkirchen), съветник, дипломат и пълководец на кайзера и като наследствен притежател на земи в новоосвободените унгарски територии и лично заинтересован. Той подозира, че Колир симпатизира с османците. (Molnár 2013: 205-206) Той всъщност замества Франц Улрих граф Кински фон Фхиниц (Franz Ulrich Graf Kinsky von Wchinitz), държавник от чешки произход, комуто не се стои в славонско село и който следи развитията на преговорите от Виена. На края, обаче, той ще подписва като пратеник на императора. Освен Шлик, участва и Волфганг граф фон Йотинген (Wolfgang Graf von Oettingen), един ”не много надарен човек” (Popović 1893: 43). За Австрия присъства като съветник и граф Луиджи Фердинандо Марсили (Luigi Ferdinando Marsigli (или Marsili), математик, анатом и шпионин, който е включен в делегацията като познавач на османските крепости. Присъстват и представители от Полша, Венеция и Русия, респективно Станислав Малаховски (Stanisław Małachowski), Карло Ручини (Carlo Ruzzini), който, според Колир, ”имал малко опит с преговаряне с турци” (De Voer 2015: 13) и Прокопи Возницин (Прокопий Возницын). Тримата представят страни-членки на Лигата, които са против сключване на мирен договор с Портата, а биха продължавали да воюват. Особено Русия, която мечтае за крепостта

Керч на Крим, е недоволна. Всички пратеници са съпровождани от своя цивилен и военен персонал, който обаче бързо редеел впоследствие на суровите зимни условия.

Посредниците са холандският посланик в Истанбул, Якобус Колир, с когото вече се запознахме, и неговият английски колега, Лорд Уилям Паджет (William Paget). Всъщност двамата действат под егидата на английския крал Уилям и холандския щатхалтер Вилем, които са едно и същото лице. На двамата вече през април 1698 г. е възложена тази отговорна задача. Паджет бил любезен човек с много дипломатически опит. Той обаче изпълнява ролята си на посредник без особен ентузиазъм: повторно, но напразно се е молел на английското правителство да го оттегли от поста му в Истанбул. Не обича Колир и ограничава контактите си с него до минимум; амбицира се да играе водеща роля и да засенчи колегата си. Несъвместимостта на характерите им обаче не пречи на посредничеството им: двамата работят за същата цел. Важното е, че двамата се радват на доверието на главните преговарящи – Австрия и Османската империя..

Формалности

Преговорите се водят в една равнина край Сремски Карловци. Участниците първоначално нощуват в палатки, а после, поради лютата зима, в дървени постройки, издигнати специално за тях. Те образуват два лагера – единият на Лигата, другия на османците, а посредниците са в средата. Полският представител Малаховски е обиден от това, че в лагера на Лигата неговите ”палати” се намират на по-голямо разстояние от централните австрийски, отколкото руските. Изглаждането на подобни търкания отнема на посредниците една седмица — от 24 октомври, когато най-сетне всички пратеници са пристигнали в Карловци, до края на месеца.

Пратениците се събират да преговарят в централното помещение на по-голяма, четиристайна дървена постройка. В него представителите на Свещената Лига и тези на Османската империя, както са пожелали, влизат през различни врати. Преди да се срещат пратениците ”лице в лице”, посредниците предварително са обсъдили с тях кой кога преди кого ще влезе, кой кога и къде до кого сяда и така нататък. Участници се снабдяват с кафета, шербети и наргилета, за да са предразположени към примирително отношение. (Setton 1991: 405)

Преди да започнат преговорите се разменят пълномощията между участниците. Руският представител Возницин отказва да го връчи, като иска предварително османците да отстъпят на Русия крепостта Керч на Крим. Посредниците успяват да го

вразумят. Прилага се за първи път в история на дипломатията техниката на ”кръглата маса” за предварителни преговорания. На една илюстрация са изобразени участниците по време на работа. Османските представители са седнали по турски на един диван, тези на Лигата по ”европейски” на столове, а двамата посредници стоят прави на задния план, където им е мястото, наблюдавайки и все едно давайки насоки. Масата наистина е кръгла, но психологическият ѝ ефект, разполагащ към неформален, ”другарски” разговор се разваля от различните култури на седене. Меката мебел като че ли намеква за ”сблъсък между цивилизации”. Представителите на Лигата са облечени прекалено елегантно за случая, по тогавашната аристократическа мода със шапки с периферия, дълги, къдрави перуки и дантелени яки. Те всъщност изглеждат по-екстравагантни от османските представители, на които само чалмите изглеждат екзотични.

Като езика, на който се водят преговорите, избират ”най-разпространеният” между участниците италианския. Рами Мехмед и фон Йотинген, които не знаят италиански, предимно мълчат, а най-много се обаждат, освен посредниците, Шлик и Маврокордатос. Взимат решение да няма нито официални поздравителни церемонии, нито други срещи освен общи, на които всички присъстват, за да се избягват неудобни ситуации и излишни подозрения. Договарят се, че след като австрийските и османските преговарящи постигнат съгласие, ще се търси решение за Полша, Венеция и Русия. Ако, обаче, една от последните три държави постигне съгласие с османците по-рано, тогава сключеният договор ще се запази от посредниците и ще се добави към окончателния, всеобщ договор. Това е случаят с Полша: Портата се е съгласила вече с отстъпването на територии в Украйна на Полша, но отхвърля полския иск да плаща годишен трибут.

Рами Мехмед и Александрос Маврокордатос не се държат като представители на една победена държава. Те успяват да респектират пратениците от Лигата. Те двамата са избрали мястото на срещата и налагат разни формалности. В околностите на Карловци е разположена част от османската армия ”за всеки случай”. Всичко това става по заповед на султана, който е готов да сключи мир, но не в унижителни условия. Австрия, която и без това ликува като победителка, май се интересува повече от териториалните придобивки, отколкото от насладата да унижава противника си. Освен това си дава сметка, че с оглед на приближавания конфликт с Франция, трябва час по-скоро да се разбере със султана, за да избегне двуфронтна война.

Тука няма в подробности да опишем преговорите — те са били предмет на много изследвания, някои от които споменахме по-горе — , а ще се ограничим на общите линии, съсредоточавайки се на ролята на дамата посредници, а специално на приноса на Колир.

Пазарлъци

Колир защитава приспособения към международните отношения старо-римски принцип *uti possidetis*, ”каквото притежаваш”, който е бил лансиран от известния холандски юрист и специалист по международно право Хуго Гроций (Hugo Grotius, 1583-1645). Той е бил прилаган вече по време на преговорите за Вестфалския мир през 1648 г. Състои се в това, че при спор за собственост, предпочитание се дава на правата на този ищец, който в момента действително притежава имота. При мирни преговори, *uti possidetis* често се разбира така (има и други интерпретации) , че след война воюващите страни държат това, каквото са успели да завоюват.

За Австрия принципът *uti possidetis* в случая е изгоден. Русия и Полша са по-малко възхитени, защото те искат непременно да присвоят крепости — респективно Креч и Каменец-Подолски — , които са още в османски ръце. Венеция пък няма големи териториални амбиции, но иска Османската империя да ѝ плати огромни парични суми като обезщетение. Османската империя познава принципа *uti possidetis*, прилагала го е и тя самата и и сега го приема, дори много буквално, радикално отказвайки се от всяко по-нататъшно отстъпване на територии. По разбираеми причини, обаче, когато ѝ е угодно, изтъква и разни практически възражения против предложенията на Лигата. Макар че османските дипломати са свикнали при мирни преговори да налагат своя диктат и нямат много опит с преговарянния от позиция на победени, те в случая се справят доста умело. (Abou-El-Haj 1967: 499)

Присъствието на посредници някак си предотвратява директни сблъсъци между пратениците. Така австрийските представители чрез посредниците поискват от османските писмено изложение на предложенията на султана. Такова им се предоставя. Оказва се, че в общи линии Османската империя приема принципа *uti possidetis*, но настоява да запази Трансилвания като васална държава. Всъщност, с това становище османската делегация опровергава принципа *uti possidetis*. Австрийските преговарящи отказват да отстъпят Трансилвания, по същата причина, по която османците настояват да я запазят: Трансилвания отваря за австрийците пътя към Балканите. Рами Мехмед и

Александрос Маврокордатос се правят на отстъпчиви като предлагат Трансилвания да бъде хабсбургска, но да продължава да плаща годишен трибут на Високата порта. Това всъщност не значи нищо друго освен продължението на предишните васални отношения. Австрийците отново отказват, заплашвайки с подновяване на военните действия. Османците вече отказват да излагат писмено своите изисквания, от страх да не ангажират твърде много султана, но повече не се връщат на Трансилвания.

За границите се преговаря от 13 до 16 ноември. Принципно решение има, но остава да се определя къде точно ще мине бъдещата граница, и, свързано с това, кои стратегически важни крепости от двете страни на тази нова граница трябва да се разоборудват. Австрийците настояват за безкомпромисното прилагане на принципа. Това, възразяват османците, би водило до възникване на доста случайни граници, неотговарящи на географското разположение на реки и планини и следователно доста неудобни от икономическа и военна гледна точка. Двете страни се съгласяват на известни корекции, но тогава османските представители твърдят, че нямали точна представа за географските условия, които трябва да определят новото трасе на границата. Следователно не били в състояние да уточнят местоположението на крепостите спрямо границата и да решат кои крепости трябва да бъдат събаряни.

Посредниците, които извънредно много се стараят да не се спъват преговорите и да има някакъв резултат, предлагат двете страни да се съгласят на основния принцип *uti possidetis* и на трасето на границата в общи линии и да оставят на една смесена австрийско-османска комисия да установи наместо географското положение и да оперделени къде точно да тече границата и какво да стане с крепостите.

На това предложение Рами Мехмед и Александрос Маврокордатос отново възразяват, привеждайки конкретния пример на границата между Трансилвания и Банат. Голямата крепост в Тимишоара още е в ръцете на османците, докато другите, по-малко важни крепости в Банат са взети от австрийците. Ами сега? Минава един ден в обмяна на обвинения. Посредниците се стараят да убедят участниците да оставят подробностите за по-късно и да напредват със същественото. В края на краищата османците успяват да запазят Банат и териториите на юг от Дунава и Сава, където австрийското военно присъствие е по-слабо. Австрия и Османската империя вече на 26 ноември се разбират по всички въпроси. Остават Русия, Полша и Венеция да стигнат до споразумение.

След като Австрия е "готова", нейните пратеници в Карловци стават нетърпеливи и се захващат и те да посредничат. След съгласяването с Австрия

позицията на Османската империя е станала по-силна и много отстъпки вече не могат да се очакват. На 4 декември австрийците успяват да убедят Полша и Високата порта да се съгласят на следната обмяна: Османската империя ще евакуира до 15 май 1699 крепостта в Каменец Подолски, а Полша ще се оттегля от окупираните от нея региони в Молдова. Венеция на 23 януари 1699 г. приема да запази само част от Далмация и Пелопонес. Тя е искала повече, но австрийците ѝ дават да разберат, че ако не се примири, тя рискува да се изолира и сама ще трябва да се справи с османците.

На 26 януари 1699 г. Карловишкият мирен договор тържествено се подписва от всички пратеници — без Возницин. Руските претенции засягат територии далеч от Балканите и Централна Европа и като че ли позволява или се нуждае от отделно решение. И на Крим Портата не прави концесии. Русия и Османската империя сключват отделен договор — двугодишно примирие. Още много кръв ще се лее докато към края на XVIII в. Русия с анексирането на Крим и ликвидирането на каната на кримските татари най-сетне си пробива път до Черно море – което всъщност беше целта на участието ѝ в Свещената лига.

Заклучение

Австрийците са извънредно доволни от посредничеството на Паджет и Колир. На 20 август 1699 г. той става ”граф на Унгария” и на 4 септември същата година ”граф на Свещената римска империя на немската нация”. От тогава се нарича ”граф Колир”. Същата титла получава и Александрос Маврокордатос. Но, интересно, и османците са много доволни, макар че са изгубили голяма част от европейските си притежания. Жителите на Белград, които тогава са преобладаващо мюсюлмани и които са се страхували Белград да не се отстъпи на Австрия, посрещат Колир като герой. В писмо от 11 февруари 1699 г. той пише:

Посрещнаха ме с необикновено уважение и голяма тържественост (...)
Гарнизонът, въоръжен, бе разположен от Дунава до крепостта [Калемегдан] във височината и от там до моето жилище. (...) Везир-губернаторът не само ми подаде дясната ръка, но ми предложи и място на дивана в ъгъла, което при турците е най-важното място, което от везир-губернатор на провинция се предлага на никого друго, освен на най-върховния везир (...). (De Voer 2015: 15)

По пътя към Истанбул, в Едирне, го посреща сестра му, Клара Катерина. Там случайно минава майката на султана, Валиде Гюнюш султан и първата му жена Хасеки султан. ”А като разбра [майката],” пише Колир в писмо от 1 август 1699 г.,

че тя е сестра ми, веднага заповяда нейната каляска да се доближи до нейната, и дълго разговаряха, и при прощаването сестра ми и компанията ѝ получиха като подарък скъпоценни бродирани носни кърпички, в едната от които се намери голямо количество мавърски дукати... Невероятно събитие и най-голямата чест, оказана на някого в тази страна, защото тези императрици никога не се показват на никого, камо ли да започнат разговор. (Beuer, без дата, цитира Bosscha Erdbrink 1975: 37)

Можем да се запитаме на какво са се радвали чак толкова османците? Може би са очаквали още по-лошо, ако войната беше продължила? Или са вярвали, че загубите са само временни, и ще си възвърнат откъснатите територии чрез нова война. Наистина, османците се опитват през 1716 г. да се реваншират, но отново биват победени и принудени да приемат неблагоприятни условия, наложени от австрийците в мирния договор на Пожаревац (Passarowitz) през 1718 г., и отново резултат на Колировото посредничество. Османската империя губи и Банат и – за кратко време – и Източно Влашко.

Според повечето наблюдатели, Якобус Колир в преговорите играе важна, ако не решителна роля. Без него, смята Боймер, нямаше да има мирен договор. (Beumer, без дата). Неговият успех се обяснява с няколко обстоятелства. Първо, той представя една страна, която има отлични отношения с Османската империя, има отлични отношения с Русия (Петър Велики има специална слабост към Републиката, където точно по това време обикаля и учи да строи кораби), и междуременно е изградила нормални отношения с Хабсбургската империя. Второ, Колир е запознат с обичаите и чувствителностите на Османския двор и със западните протоколни прийоми, той прави необходимото формалностите да не създават непреодолими проблеми. Трето, той е и единственият, който може да разговаря с най-важните участници на майчиния им език — турски, гръцки, немски. Преговорите се водят на италиански, но и него владее Колир. Като четвърто, трябва да припомним и мотивираността на Колир, който иска на всяка цена преговорите да водят към резултат, било от лично честолюбие, било от

чувство на отговорност пред интересите на Републиката. А като последно, трябва да изтъкнем дипломатическия опит на Колир като посредник. Той произхожда от федерална, демократична, мулти-религиозна държава, където изкуството на преговаряне и съгласяване се цени високо и където постигането на задоволяващ двете страни компромис се смята за чест.

Библиография

Abou-El-Haj 1967: R. A. Abou-El-Haj, Ottoman Diplomacy at Karlowitz. – *Journal of the American Oriental Society* 87, 1967, No. 4, 498-512.

Beumer, без дата: M. Beumer, Marc. *Jacobus Colyer en de Vrede van Karlowitz (1699)*. <http://istanboelnl.consulaat.org/organization/juweeltjes-nl-tr/jacobus-colyer-bemiddelaar-tussen-de-europeanen-en-de-ottomanen.html>.

Bosscha Erdbrink 1975: G. R. Bosscha Erdbrink, *At the threshold of Felicity. Ottoman-Dutch relations during the embassy of Cornelis Calkoen at the Sublime Porte, 1726-1744*. Ankara, 1975.

De Boer 2015: B. De Boer, *Jacob Colyer: Mediating Between the European and the Ottoman World*. Belgrade, 2015.

De Groot 1878: A. De Groot, *The Ottoman Empire and the Dutch Republic. A History of the Earliest Diplomatic Relations 1610-1630*. Leiden, 1978, 2012².

Hoenkamp-Mazgon 2002: M. Hoenkamp-Mazgon, *Palais de Hollande te Istanboel. Het ambassadegebouw en zijn bewoners sinds 1612*. Amsterdam 2002.

Molnár 2013: M. Molnár, M., Der Friede von Karlowitz und das Osmanische Reich. – In: *Frieden und Konfliktmanagement in interkulturellen Räumen: das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit*. Stuttgart, 2013, 197-220.

Popovic 1893: M. R. Popovic, *Der Friede von Karlowitz (1699)*. Paderborn, 1893, 2015².

Setton 1993: K. M. Setton, *Venice, Austria, and the Turks in the Seventeenth Century*. Philadelphia, 1991.

Slot 1989: B. J. Slot, De diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en het Osmaanse Rijk. – In: *Topkapı & Turkomanie. Turks-Nederlandse ontmoetingen sinds 1600*. Amsterdam, 1989, 9-25.

Spuler 1935: B. Spuler, Die europäische diplomatie in Konstantinopel bis zum Frieden von Belgrad (1739):1. Teil. – *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*, 11, 1935, H. 1, 53-115.

Sen 2012: H. Sen et al., *The Prince and the Pasha. 400 Years Netherlands and Turkey. Catalogue of the Exhibition*. The Hague, 2012.

Shaw 1997: S. J. Shaw, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*. Vol. 1. Cambridge, 1997.

Troost 2015: W. Troost, *Istanbul en Den Haag. De betrekkingen tussen het Osmaanse Rijk en de Republiek (1668-1699)*. Dordrecht, 2015.